

TURKIET

SAMARBETE FÖR FÖRÄNDRING

EN PRESENTATION AV PALMECENTRETS VERKSAMHET I TURKIET

COPYRIGHT © Olof Palmes Internationella Center

FÖRFATTARE Ekim Caglar

GRAFISK FORM Lena Öierstedt

PROJEKTLEDNING Laila Naraghi

TRYCK Wikströms, 2012

FOTO Omslag och sid 11 Kaos GL, sid 5, 17, 18 och 20 Palmecentret, sid 6 Linda Håkansson, sid 9 David Isaksson, sid 7, 14 och 20 Ekim Caglar, sid 16 Bilgi University Youth Studies Unit

ISBN 978-91-86317-08-9

Skriften ges ut med stöd av Olof Palmes Minnesfond inom ramen för den gemensamma Palmepraktiken. Författaren är en av de två Palmepraktikanterna vårterminen 2012. Sida har bidragit ekonomiskt till skriften men har ej deltagit i produktionen och ansvaret för innehållet är utgivarens.

TURKIET

SAMARBETE FÖR FÖRÄNDRING

EN PRESENTATION AV PALMECENTRETS VERKSAMHET I TURKIET

INNEHÅLL

Samarbete för förändring	5
Om Olof Palmes Internationella Center	6
Kort om Turkiet	7
Palmeacentret i Turkiet	8
”Om tio år önskar jag att en organisation som Kaos GL inte ska behövas i Turkiet”	10
Legendarisk kamp för mänskliga rättigheter	13
Ungdomsaktivism med nya metoder	15
”På ganska kort tid lyckades vi göra väldigt mycket”	17
Palmeacentrets kvinna i Istanbul	18
Turkiet – en vän vi måste kritisera	20

SAMARBETE FÖR FÖRÄNDRING

Lena Hjelm-Wallén

Sedan 1990-talet har Palmecentret tillsammans med olika organisationer i Turkiet genomfört verksamhet i landet, men 2005 ökade aktiviteterna rejält. Då fick Palmecentret i uppdrag att som den enskilt största aktören, samordna och förmedla en stor del av det svenska biståndet till civilsamhället i Turkiet. Sedan dess har vi samverkat med en lång rad organisationer

både i Sverige och i Turkiet, för att stödja utvecklingen av det civila samhället i Turkiet.

Det har handlat om stöd till bland annat kvinnokooperativ, studentföreningar och människorättsorganisationer. Alla med det gemensamt att de arbetar för demokrati, mänskliga rättigheter och fred. I denna skrift presenterar vi denna verksamhet och några av projekten beskrivs närmre.

Jag har flera gånger haft förmånen att besöka Turkiet. Ett av besöken var till Ankara i januari 2002 när jag som vice statsminister träffade president Ahmet Necdet Sezer, andra politiska representanter och olika företrädare för media och folkrörelser, för att samtala om landets EU-kandidatur. Det var intressanta diskussioner om Europa, utmaningar och mänskliga rättigheter. Vi var inte alltid överens, men det var goda samtal.

Även om mycket ännu återstår, har det de senaste tio åren hänt en hel del som har utvecklat demokratin och respekten för de mänskliga rättigheterna i Turkiet. Mycket beror på ambitiösa politiska insatser och att landets EU-anpassning har haft sin gilla gång. Men det civila samhällets insatser för förändring kan inte underskattas. Det gör skillnad i människors vardag. Där människor lever och verkar.

Och framför allt: Det civila samhällets frihet och styrka är nödvändigt för varje land som inte bara vill kalla sig en demokrati, utan även vara det. Därför hoppas jag att denna skrift ska intressera dig.

Lena Hjelm-Wallén
Ordförande Olof Palmes Internationella Center

OM OLOF PALMES INTERNATIONELLA CENTER

Olof Palmes Internationella Center, Palmecentret, är den svenska arbetarrörelsens internationella samarbetsorganisation för internationellt utvecklingssamarbete och opinionsbildning. Vi arbetar i Olof Palmes anda för demokrati, mänskliga rättigheter och fred. Målet för vårt utvecklingssamarbete är att ge människor makt att förändra sina samhällen och därmed sina egna liv. För oss är detta grunden för fattigdomsbekämpning.

Palmecentret bildades 1992 av Socialdemokraterna, Landsorganisationen och Kooperativa förbundet. Idag har vi 27 medlemsorganisationer, alla från svensk arbetarrörelse. Palmecentret har en unik profil genom att samla folkrörelser som jobbar socialt, fackligt och politiskt. Med utgångspunkt i arbetarrörelsens erfarenheter om att förändra samhället, arbetar Palmecentret med tre huvudområden:

- Folkligt deltagande
- Fackligt samhällsarbete
- Partipolitisk organisering

I dagsläget driver Palmecentret cirka 200 projekt i ungefär 25 länder. 18 av dessa projekt bedrivs i Turkiet, i syfte att stärka organisationer i landet som verkar för demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet.

KORT OM TURKIET

Republiken Turkiet grundades 1923 av Mustafa Kemal Atatürk. Sedan dess har den kemalistiska ideologin, den sekulära nationalismen baserad på Atatürks ideal, format staten. Landet har genomgått militärkupper åren 1960, 1971 och 1980, samt en postmodern kupp där militären fällde en regering 1997.

De senaste tio åren har inneburit en kursändring i den turkiska politiken. 2002 kom det nuvarande regeringspartiet AKP (*Adalet ve Kalkınma Partisi*, turkiska för Rättvisa- och utvecklingspartiet) till makten med ett program som utlovade genomgripande reformer av det politiska systemet. AKP är ett värdekonserverande parti, sprunget ur den turkiska islamistiska rörelsen. Till en bör-

jan innebar AKP:s kurs ett intensivt förhandlande med EU om ett framtida medlemskap. Partiet var EU-vänligt och i takt med att AKP stärkte sin ställning i parlamentsvalet 2007 föreslogs allt fler reformer på bekostnad av den av tradition starka militären som har slagit vakt om landets kemalistiska historia.

Bland initiativen efter valet 2007 märks den så kallade "kurdiska öppningen", "alevitiska öppningen" och "romska öppningen", som syftade till att placera tabubelagda ämnen högre upp på den politiska dagordningen. Konkreta förändringar i form av öppnandet av en kurdiskspråkig tv-kanal (TRT 6) har följts av en besvikelse på grund av uteblivna reformer. En annan källa till kritik har

Ett Turkiet i förändring. I förgrunden premiärminister Recep Tayyip Erdoğan, i bakgrunden landsfadern Mustafa Kemal Atatürk.

varit att trycket mot oppositionella politiker och journalister har ökat de senaste åren. Drygt 100 journalister, 600 studenter och tusentals politiker sitter i dagsläget i fängsligt förvar, medan AKP ökade sitt väljarstöd från 46,7 procent till 49,8 procent i parlamentsvalet 2011.

De senaste årens regeringspolitik kännetecknas av en minskad reformvilja och ett större engagemang i politiken i Mellanöstern. Kritiker uttrycker oro över att förtrycket av politiskt marginaliserade grupper som kurder, HBTQ-personer, feminister, fackligt aktiva och den politiska vänstern har ökat i takt med AKP:s allt större väljarstöd.

Officiellt namn: Republiken Turkiet (*Türkiye Cumhuriyeti*)

Yta - km²: 779 452 (2010)

Antal invånare: 75 705 147 (2010)

Huvudstad: Ankara

Statsskick: Republik

Statschef: President Abdullah Gül

Regeringschef: Recep Tayyip Erdoğan

BNP per capita – US dollar: 10 207 (2010)

Källa: Landguiden – Utrikespolitiska institutet

PALMECENTRET I TURKIET

Palmecentrets verksamhet i Turkiet startade i sin nuvarande form 2005. Sedan dess har vi tillsammans med drygt 40 olika organisationer i landet och runt 30 svenska organisationer genomfört cirka 80 projekt.

Projektet är inriktade på att stärka organisationer i landet som verkar för demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet. Och som organiserar marginaliserade grupper i deras strävan att öka sitt inflytande i samhället, stärka demokratin och respekten för de mänskliga rättigheterna, och medverka till ett turkiskt närmande till Europeiska unionen.

Genom våra samarbetsorganisationer har verksamheten haft en verklig förankring i landet. Det har gjort skillnad.

Tillsammans har vi bland annat bidragit till:

- att ge alevitiska föreningar möjlighet att

genomdriva folkrörelsearbete i staden Sivas i centrala Turkiet. Alevitiska föreningar verkar under svåra förutsättningar i Turkiet och aleviter är inte sällan diskriminerade i samhällslivet. I Sivas har ABF Göteborg och den alevitiska föreningen Hacı Bektaş Veli Anadolu Kültür Vakfı bland annat arrangerat folkmusikkurser för ungdomar och studie-cirklar i datoranvändning.

- att stödja Astrid Lindgrens barnbibliotek i staden Diyarbakir i sydöstra Turkiet där en majoritet av befolkningen är kurder, genom de insatser som Kurdiska kulturstiftelsen i Stockholm och kvinnokooperativet Umut Işığ har genomfört. Tidigare var tillgången till barnböcker mycket knapp i staden, inte minst barnböcker på kurdiska. Språket har länge varit förbjudet i skolor och i övrigt

samhällsliv. Idag finns tusentals böcker på Astrid Lindgrens barnbibliotek som är öppet för alla. Och en stor del av böckerna är på kurdiska. Där genomförs även sagostunder, filmvisningar och andra kulturaktiviteter.

- att driva ett projekt för ungdomar i staden Tunceli i östra Turkiet, i syfte att ge målgruppen en meningsfull tillvaro med danslektioner, filminspelningar och deltagande vid ungdomsfestivaler.
- att Turkiets armeniska minoritet får chansen att berätta sin historia genom vittnesmål som dokumenteras i bokform av Hrant Dink Foundation. Den armeniska minoriteten består av färre än 100 000 personer och har länge varit en diskriminerad grupp i Turkiet. Hrant Dink Foundation är en organisation som jobbar med att skapa ett kollektivt minne för att ge

den armeniska minoriteten en röst. Organisationen är namngiven efter Hrant Dink som var en känd armenisk journalist från Turkiet och som mördades 2007.

I denna skrift presenterar vi några av våra projekt närmare:

- I Ankara har HBTQ-rörelsen Kaos GL sin bas, där man bland annat arbetar med en tidningsutgivning som lyfter HBTQ-personers situation i landet.
- I Diyarbakir arbetar människorättsorganisationen İnsan Hakları Derneği (IHD) för att mänskliga rättigheter ska respekteras.
- I Istanbul arbetar en grupp på Bilgi-universitetet med att utveckla ungdomars förutsättningar och möjligheter att nätverka och uttrycka sig i olika former.

”OM TIO ÅR ÖNSKAR JAG ATT EN ORGANISATION SOM KAOS GL INTE SKA BEHÖVAS I TURKIET”

HBQ-frågor nämns sällan i debatten om det turkiska samhället. Ändå är HBQ-personer en av landets mest utsatta grupper. Möt Umut Güner, koordinator och projektansvarig i Kaos GL, Turkiets mest kända HBQ-organisation.

Kaos GL är både en HBQ-organisation och en tidningspublikation. I Turkiet har tidningen en särskild plats, som HBQ-rörelsens äldsta och mest högljudda röst.

– Men våra frågor rör inte enbart HBQ-rättigheter. Vi tar in andra frågor också, förklarar Güner.

Han betonar att områden som feminism och minoriteters rättigheter också är högt prioriterade för Kaos GL. Detta avspeglas inte minst i Kaos GL:s tidning, vars utgivning Palmecentret stödjer, där dessa ämnen är återkommande teman. 2006 startades även en nyhetssida på internet.

– Tidningen och nyhetsportalen startades för att fylla en kunskapslucka. Det gäller all diskriminering, inte bara den som drabbar HBQ-personer, förklarar Güner. Att Kaos GL existerar betyder att de alternativa medierna finns och blir starkare. En annan viktig sak är att vi inte gör någon skillnad mellan läsare och skribenter. De som skriver är även läsare. På så sätt är vi en samhällelig rörelse, menar Güner.

Kaos GL:s insats och räckvidd har ökat markant de senaste åren. Tidningen distribueras nu i 29 städer, upplagan är uppe i 15 000 exemplar och hemsidan har gått från 100 000 (år 2006) till 1 600 000 (2011) unika besökare per år. Detta har lett till att HBQ-frågor har hamnat högre upp på dagordningen i den turkiska politiken. Och nu är det de berörda personerna själva som har fått

möjligheten att ställa politiska krav, genom en självständig medieröst.

Konstitutionen en nyckelfråga

Vad gör livet svårt för HBQ-personer i Turkiet? Den huvudsakliga kritiken mot regeringen rör tafattheten ifråga om diskrimineringen av HBQ-personer, något som bland annat märks genom diskriminering på arbets- och bostadsmarknaden, men även i regelrätta hatbrott. Grunden till dessa problem är främst att konstitutionen inte innehåller någon antidiskrimineringsparagraf som skyddar HBQ-personer. Frågan har fått ett visst internationellt genomslag, eftersom bland annat Amnesty International har engagerat sig i detta. I Turkiet är det Kaos GL som har lyft frågan till agendan.

– Våra krav nu rör främst en ny konstitution. Vi står bakom krav som ställs av armenier, kurder, kvinnorörelsen och homosexuella, säger Güner. Vårt tydligaste krav är att vi vill ha ett tillägg i paragrafen om jämlikhet mellan medborgarna. Där vill vi att man tar hänsyn till den sexuella läggningen också, förklarar han.

Internationellt genomslag

Vid sidan av att Kaos GL är en profilstark organisation har man även fått internationella erkännanden. Så sent som i mars 2012 fick man utmärkelsen Silver Rose Award av den europeiska organisationen Solidar. Palmecentret som har

stöttat olika projekt av Kaos GL och RFSL sedan 2006, var de som nominerade Kaos GL till Silver Rose Award.

Kaos GL och RFSL har även ett internationellt nätverksutbyte med andra HBTQ-organisationer i Östeuropa, Kaukasus och Mellanöstern, inom ramen för ett annat projekt som Palmecentret stödjer, Crossing Borders Against Homophobia.

Med det ekonomiska stödet har Kaos GL och tidningen kunnat utvecklas och en digital nyhetsportal presenteras. Men Güner framhåller också en annan aspekt.

– Det handlar inte bara om ekonomiska medel, det handlar om ett samarbete och ett partnerskap. Vi ser det som ett politiskt stöd, säger han. Det har bidragit till att stärka tidningen och

hemsidan, något som behövs.

Trots de svåra utmaningarna är Güner försiktig positiv inför framtiden.

– Om tio år önskar jag att en organisation som Kaos GL inte ska behövas i Turkiet. Vi vill ha ett samhälle där rättigheter inte kränks. Om vi är där om tio år? Vi ska i alla fall kämpa för det, lovar Güner.

FAKTA KAOS GL

Bildad: 1994

Huvudsakligt verksamhetsområde: HBTQ-frågor

Projektaktiva inom Palmecentrets Turkiet-program sedan: 2006

Svensk samarbetspartner: Riksförbundet för homosexuella, bisexuella och transpersoners rättigheter (RFSL)

Vad är HBTQ-frågor? HBTQ-rörelsen kämpar för homo-, bi-, trans- och queerpersoners intressen och rättigheter i samhället. Vanliga frågor rör krav på likabehandling och frånvaro av diskriminering.

LEGENDARISK KAMP FÖR MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

Sedan grundandet 1986 är İnsan Hakları Derneği (IHD) Turkiets mest framträdande människorättsorganisation. – IHD var den första organisationen som opinionsbildade mot och rapporterade om människorättsbrott i Turkiet. Vår roll som offentliga opinionsbildare kring mänskliga rättigheter och övergrepp är viktig, förklarar Halil Bayhan, ekonomiansvarig för IHD Diyarbakir.

Genom åren har IHD spelat en betydelsefull roll i avskaffandet av dödsstraffet i Turkiet, och man har genomfört regelbundna kampanjer för åsiktsfrihet och mot våld mot kvinnor. Men organisationen är framför allt berömd för att ha spelat en aktiv roll som försvarare av mänskliga rättigheter i konflikten mellan den turkiska staten och den av EU, USA och Turkiet terroriststämplade organisationen PKK.

Det har bland annat inneburit aktiviteter i form av påverkansarbete för att få klarhet i militärens massaker på över 30 civila kurder i byn Uludere i december 2011, belysandet av situationen för försvunna (troligen dödade) människor under kriget mellan PKK och staten, samt tortyrprevention. IHD har även gjort sig känd som en oberoende röst när man offentligt har kritiserat PKK:s aktioner i form av exempelvis kidnappningar av politiker.

En annan viktig verksamhet är rättegångsövervakningar. 7 000 politiker och aktivister med kopplingar till vänstern och det prokurdiska partiet BDP sitter i fängsligt förvar inom ramen för processerna mot PKK:s stadsförgrening KCK. I denna våg av arresteringar och gripanden blev även ordföranden för IHD Diyarbakir, Muharrem Erbey, frihetsberövad av polis. Erbey, som samtidigt ledde ett Palmecenterstött projekt, har suttit i fängsligt förvar sedan 2009. Just rättegångsövervakningar är också en av de viktigaste aktiviteterna i det projekt som IHD Diyarbakir

driver tillsammans med Advokater utan gränser med stöd av Palmecentret.

En av de viktigaste anledningarna till att IHD ses med misstänksamhet är organisationens ställning som en oberoende och erkänd rörelse till stöd för mänskliga rättigheter.

– IHD var den första organisationen som opinionsbildade mot och rapporterade om människorättsbrott i Turkiet. Vår roll som offentliga opinionsbildare kring mänskliga rättigheter och övergrepp är viktig. IHD är en institution som i frågor rörande rättighetsövergrepp och försvar samt övervakare av mänskliga rättigheter har blivit accepterad av allmänheten, förklarar Bayhan.

Organisatoriska utmaningar

IHD stöter på olika sorters problem i vardagen. Så sent som i augusti 2012 hackades organisationens hemsida av islamistiska meningsmotståndare.

Detta har skett vid fyra olika tillfällen det senaste året. Vid sidan av det hårda trycket utifrån står IHD även inför organisatoriska utmaningar.

– IHD:s arbete bygger på frivilliga insatser. Vårt mål är alltid att göra professionella insatser, men det frivilliga arbetet är också ett betydande inslag i vårt arbete. Frivilliga insatser kan ibland försvåra genomförandet av viktiga och detaljrika rapporteringar, även om det ideella arbetet rörande opinionsbildandet för rättigheter är väldigt ➤

BDP-profilen Ahmet
Türk på väg till en
KCK-rättegång.

FAKTA INSAN HAKLARI DERNEGI

Bildad: 1986

Huvudsakligt verksamhetsområde: Mänskliga rättigheter

Projektaktiva inom Palmecentrets Turkietprogram sedan: 2006

Svenska samarbetspartners: Stockholmskommittén för kurdernas rättigheter (SSKR) och Advokater utan gränser

viktigt, förklarar Bayhan.

Ett sätt att möta dessa utmaningar har varit att genomföra Palmecenterstödda projekt, i syfte att utbilda 213 lokala IHD-aktivister från konfliktområden i sydöstra Turkiet i effektiva metoder för att motverka kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Erfarenhetsutbytet mellan aktivisterna utgjorde en viktig del i projektet som genomfördes tillsammans med Stockholmskommittén för kurdernas rättigheter (SSKR).

Krav på styre som accepterar olikheter

Som en organisation med stor förankring i konfliktområden har IHD även tagit tydlig ställning angående lösningar på den drygt 30 år långa striden mellan PKK och staten. Halil Bayhan menar att det först och främst krävs en acceptans av all

politisk organisering som inte baseras på våld.

– En förutsättning för freden är att politiska rättigheter inom ramen för ett demokratiskt system erkänns och att vapnen läggs ner. Därefter krävs det att man skapar institutioner som ger möjligheter för politisk organisering och säkerställer frånvaron av diskriminering.

Bayhan betonar att det huvudsakliga problemet är att det politiska systemet måste bli mer inkluderande, bland annat i relationen till landets minoriteter.

– Den grundläggande lösningen på konflikten är att de samhällen som finns måste få en politisk och administrativ representation. Om samhällena får ett större lokalt eller centralt inflytande blir våldet inte längre ett alternativ. I Turkiet måste man övergå till ett styre som accepterar olikheter, förklarar Bayhan.

UNGDOMSAKTIVISM MED NYA METODER

Att ungdomars organisering är en förutsättning för ett levande civilsamhälle betvivlar få. Men hur gör man för att uppmuntra och ge ungdomar verktyg att förändra samhället och ställa krav? Det är frågor som Bilgi University Youth Studies Unit arbetar med.

Ett studiecenter i en akademisk miljö, i syfte att bedriva verksamheter riktade till ungdomar och civilsamhället. Så kan Bilgi University Youth Studies Unit och deras arbete tillsammans med Community Volunteers Foundation (*Toplum Gönüllülteri Vakfı*, TOG), beskrivas. På Bilgi-universitetets campusområde Santral Istanbul berättar de projektaktiva Neslihan Öztürk, Kenan Dursun och Halil Öz om avdelningens arbete.

– Vi startade 2006 och fokuserar främst på ungdomars behov. De första aktiviteterna syftade till att få grupper i civilsamhället som engagerar sig för ungdomar att träffas och framföra åsikter ifråga om ungdomspolitik, förklarar Neslihan Öztürk som har varit engagerad i arbetet sedan starten.

För att få organisationer och gräsrotter att mötas anordnades bland annat festivaler, som kom att utgöra en brygga mellan olika grupper i civilsamhället. Ungdomsfestivaler är visserligen vanliga i Turkiet, men unikt var att ungdomarna nu själva arrangerade sina aktiviteter.

Stöd till organisering

Kontakterna med organisationer som arbetar med ungdomsfrågor innebar att erfarenhet om detta samlades in. För att underlätta de ungas egen organisering genomförde Bilgi University Youth Studies Unit och den svenska samsamarbetsorganisationen Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer (LSU) ett projekt med stöd av Palmecentret, för att stärka de grupper i civilsamhället som arbetar med dessa frågor. I detta ingick utbildningar i exempelvis informella

lärandesätt och hur internet kan användas i gräsrotsarbete. Handböcker för denna typ av organisering skapades också. Men arbetet är under ständig utveckling.

– Ungdomar är inte vad de var för fem år sedan. Att använda samma metoder som förr betyder att man inte når ut till ungdomar, menar Halil Öz. Generellt sett kan man säga att ungdomar idag gör mer saker för sig själva, att de skapar något på egen hand, fortsätter han.

Neslihan flikar in att internetvanor är en sådan förändring. Sociala medier utvecklas, blir fler och allt mer lättillgängliga.

Filmproduktion som aktivism

Vid sidan av insatsen som stärker kapaciteten hos organisationer i civilsamhället som jobbar med ungdomar, bedrivs också verksamheter direkt riktade till ungdomar. Ett exempel är Bilgi University Youth Studies Units projekt som genomfördes 2011, där ungdomar fick möjligheten att med professionell hjälp och utrustning göra videofilmer med samhällsrelaterade frågor i centrum.

– När ungdomarna har tagit upp rättighetsfrågor i sina videofilmer har vi även velat uppmuntra fortsatt aktivism via till exempel sociala medier, förklarar Kenan Dursun.

Projektet har utvecklats och kommer under 2012 att inkludera flera olika former av mediala uttryck, med hänvisning till att videofilmer kräver mycket verktyg och energi för att produceras. Ledorden i Bilgi University Youth Studies Units

arbete är att erbjuda kunskap om lättillgängliga metoder så att ungdomar får möjligheten att uttrycka sig i samhällsfrågor. På så vis blev videoprojekten ett sätt för unga att ställa krav angående ämnen som bostäder, arbetslöshet, internetcensur och jämställdhet. Det genomgående perspektivet är att ungdomar själva ska identifiera problem och formulera krav. Genom kreativa processer ges de unga demokratiska verktyg att förändra sina liv, något som även innebär att en marginaliserad grupp får ökade möjligheter att bli en aktiv och naturlig del av det politiska landskapet. Detta är en förutsättning för ett levande civilsamhälle.

Hur kommer ungdomars krav att förändras om, låt oss säga, tio år?

– Om tio år kommer det inte att vara samma krav, det är jag säker på. Men exakt vilka krav som kommer att ställas är svårt att veta, sådant förändras varje år, menar Halil.

Att hålla sig från att diktera krav och planera aktiviteter åt ungdomar är naturligt. För Youth Studies Unit är verktyg och förutsättningar något som erbjuds. Resten, att ställa krav och förändra samhället, står de unga aktivisterna själva för.

FAKTA BILGI UNIVERSITY YOUTH STUDIES UNIT

Bildad: 2006

Huvudsakligt verksamhetsområde:

Ungdomsfrågor och ungdomars politiska engagemang

Projektaktiva inom Palmecentrets

Turkietprogram sedan: 2006

Svensk samarbetspartner: Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer (LSU)

”PÅ GANSKA KORT TID LYCKADES VI GÖRA VÄLDIGT MYCKET”

Palmecentrets verksamhet i Turkiet kräver ett stort engagemang. En person som var involverad från allra första början är Nivin Yosef, handläggare och programansvarig för Turkiet på Palmecentret i flera år.

Nivin Yosef

Nivin Yosef arbetade med Palmecentrets Turkietprogram redan från starten 2005. Det var då Palmecentret beviljades medel från Sida för att driva ett program i Turkiet, det vill säga att fungera som huvudorganisation för det

svenska stödet till civilsamhället i Turkiet. Under den första programperioden mellan 2006-2008 var hon programansvarig.

– Det första jag gjorde var att jag åkte på en fact finding-resa till Turkiet för att träffa en rad partners och lära känna kontexten. Allting skedde väldigt snabbt, vi skulle komma igång med projekten 2006 och helst under våren. Då skulle det börja rulla. Det var ett otroligt tigt tidsschema, minns Yosef.

I detta första skede var projekten inte särskilt många. Palmecentret behövde bygga en grund för ett varaktigt engagemang i Turkiet. En av de största utmaningarna var att finna kapacitetsstarka organisationer i Turkiet och i Sverige, som kunde genomdriva projekten. För Palmecentret var det även ett sätt att betona att projekten leddes av de projektaktiva själva.

– Man kan säga att vi var en värd för utbytet av partnerskapet, vi var plattformen. Det var vi noga med att betona, att de själva, de projektaktiva, är projektet. När partnerskapet väl var etablerat var de ansvariga och de var projektägare. Där fungerade vi som en facilitator.

Denna matchning gav förutsättningar för flera fruktbara projekt.

– Den första programtiden gick ut på att etablera alla de här kontakterna. För Palmecentret gällde det även att skaffa kontextbaserad kunskap, egna kontakter, egna nätverk och interna rutiner för hantering av programmet. Det var en ganska stor del. Det gjorde vi de första tre åren. Sedan ville vi fokusera på den kvalitativa utvecklingen. ”Nu har vi etablerat tillräckligt kapacitetsstarka partnerskap och projekt, nu ska vi fördjupa oss på samhällsförändring och resultat”, tänkte vi.

Den fördjupade inriktningen innebar också att kunskapsutbytet blev bredare.

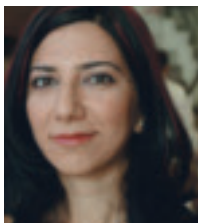
– Vi insåg att det fanns jättemycket kompetens i Turkiet, vi kände att vi hade minst lika mycket att lära av turkiska organisationer som de har av oss. Det är felaktigt, kostsamt och ineffektivt att bara tro att vi ska överföra kunskap från Sverige till Turkiet, här kan man även överföra kunskap mellan organisationerna i Turkiet, och till organisationer i Sverige. Det var bland annat det vi fokuserade på de kommande tre åren 2009-2011, berättar Yosef.

Vad är du mest stolt över från din tid i Turkiet-programmet?

– På ganska kort tid lyckades vi göra väldigt mycket. Vi gick från att vara en ansökan på ett papper till ett fullfjädrat program med partnerskap, projekt, aktiviteter, utbildningar och nätverk inom loppet av ett år. Som sedan kunde leda till förändringar för organisationerna och människorna i Turkiet. Det är jag nöjd med, att vi på Palmecentret hade möjlighet att vara snabba där vi behövs. Man måste agera medan man är relevant, det tycker jag att vi lyckades göra, anser Yosef.

PALMECENTRETS KVINNA I TURKIET

Helin Sahin

Att för första gången komma till den bergiga staden Hakkari i sydöstra Turkiet var en stor upplevelse. Staden har många gånger genom historien framställts som en av Turkiets mest osäkra och farliga.

Vi anländer på kvällen efter en lång bilresa. Vid inresan till staden stoppas vi av en gendarm som vill se våra identitetshandlingar. En vanlig situation i Turkiet där godtyckliga identitets- och bilkontroller ofta sker. Vår chaufför, som också är advokat och aktivist i Palmecentrets samarbetspartner IHD i Diyarbakir, säger artigt ”Jag är advokat och du har ingen rätt att genomföra varken identitetskontroll eller genomsökning av bilen utan ett beslut från åklagaren”. Gendarmen backar och säger att vi får åka.

IHD är anledningen till att vi är i Hakkari. Inom ramen för deras samarbete med Palmecentret har organisationen ansvaret för att stödja och stärka människorättsaktivisterna i IHD:s lokalföreningar runt om i sydöstra och östra Turkiet. Som ett sätt för att skapa möjligheter för människorättsaktivister i denna region att utbyta erfarenheter om arbetssätt och metoder för att ta in anmälningar och rapportera om de återkommande brotten mot mänskliga rättigheter. IHD övervakar brott mot de mänskliga rättigheterna som begås av staten, PKK och andra.

Palmecentrets verksamhet i Turkiet handlar om att förmedla stöd och medel till organisationer i det civila samhället samtidigt som vi delar med oss av erfarenheter av förändrings- och folkrörelsearbete från Sverige. Vi bidrar även till att säkra kvaliteten och hållbarheten i projekten. Ett sätt att göra det är att finnas på plats och tillsammans med våra samarbetspartners göra bedömningar av deras specifika utvecklingsbehov.

När jag flyttade ner till Turkiet i januari 2010 för att bygga upp ett lokalkontor med bas i Istanbul var jag medveten om det stora ansvar detta innebar. Som ansvarig för ett program som sträcker sig över hela Turkiet, där det råder stora regionala skillnader, får Palmecentret genom mina ständiga resor och besök hos partners en bättre inblick och förståelse för de lokala förutsättningarna i de regioner där vi har vår verksamhet. Jag kan se vad Palmecentrets stöd till det civila samhället betyder i praktiken och vikten av att tillsammans med våra partners öka kvaliteten i vårt arbete.

Förutom att stödja våra samarbetspartners bevakar jag även rättegångar där de människorättsaktivister vi stödjer åtalas för brott kopplade till terrorism. Att kritisera regeringen kan innebära konsekvenser och det är inte ovanligt att regimkritiker anklagas för terrorism. Det har också drabbat ett par av våra partnerorganisationer, vilket försvårar vårt och deras arbete för demokrati i landet. Det gör det än viktigare att finnas på plats och genom besök och intervjuer undersöka bakgrunden till anklagelserna. Och skaffa sig en balanserad och objektiv bild av situationen.

Anklagelser och hot mot människorättsaktivister innebär ofta negativa konsekvenser för det civila samhället. Att människor som är aktiva i organisationer i det civila samhället pekas ut i media och anklagas för allvarliga brott, och därmed riskerar flera års fängelsestraff, gör att människorättsaktivister oftast backar, slutar vara aktiva och lämnar sina uppdrag i organisationerna.

Mitt första uppdrag när jag flyttade till Turkiet var att besöka kvinnoorganisationen Selis i staden Batman där det råder mycket starka patriarkala system. Att som ensam kvinna bo på ett hotell i staden Batman var en revolution i sig. Batman är en av de städer i Turkiet som är kända

för att ha en mycket hög självmordsfrekvens bland unga kvinnor. Anledningarna till detta är många.

När jag under besöket samtalar med kvinnorna i byn Segirka utanför Batman förstår jag den uppgivenhet som råder. En stor del av kvinnorna har inte haft möjlighet att studera alls. När jag frågar varför får jag snabbt svaret att de har offrat sig för pojkarna och männen i sina familjer. Güler, en ung tjej, förklarar: ”Det är större chans för en man att få arbete och våra familjer vill inte satsa på oss. Vi kommer ändå att giftas bort och den investering som skulle göras i oss i form av till exempel en utbildning, ser de som en förlust. Vi är tillfälliga familjemedlemmar för dem.”

Aktiviteter som kvinnoorganisationer som Selis anordnar i dessa trakter är oftast den enda möjligheten för kvinnor att komma ut från sina hem. Jag får svårt att andas när jag föreställer mig den värld dessa kvinnor lever i, med så mycket drömmar och krafter som aldrig får utlopp. Och jag förstår än mer hur viktigt det är att stödja lokala gräsrotsorganisationer, i detta fall ledda av kvinnorna själva, som har arbetat hårt med varje familj i det lokala samhället för att få deras stöd att nå ut till tjejer och kvinnor i området.

Mitt bland den stora uppgivenhet som lätt kan övermanna en under dessa svåra omständigheter känner jag samtidigt glädje och stolthet över att Palmecentret är med och bidrar till människors utveckling i Turkiet. Tillsammans med våra samarbetspartners skapar vi, trots alla svårigheter, möjligheter till diskussioner och utrymme att drömma om framtiden, men också hopp och förutsättningar att förverkliga dem.

Helin Sahin
Handläggare vid Palmecentrets
lokalkontor i Turkiet

Fredsvisioner i barns
väggmålningar.

TURKIET – EN VÄN VI MÅSTE KRITISERA

Jens Orback

Efter mitt första besök till Turkiet för flera år sedan blev jag betagen. En kultur så djup, så levande, så sökande. Ibland behöver man besöka en plats för att känna dess vibrationer.

I Turkiet bor 75 miljoner människor i en regional knutpunkt. Med Asien i öster, Medelhavet och Mellanöstern i söder, Svarta havet och Ryssland i norr och Egeiska havet och Grekland i väster. Gränsades till flera länder, och med en levande historia från de bysantinska och ottomanska rikena, är Turkiet en hubb för kultur, historia och politik.

Och det är ett land i förändring. Även om Turkiet fortfarande brister i flera viktiga aspekter vad gäller demokrati, rättssäkerhet och mänskliga rättigheter, har mycket positivt skett de senaste åren. Viktiga reformer har genomförts bland annat med stöd i anpassningen till ett framtida EU-medlemskap, inte minst reformer för att harmonisera rättssystemet med europeiska normer.

Turkiet hör hemma i Europa, och i vår europeiska union, om landet så önskar. Viktiga reformer vad gäller till exempel just rättssäkerhet, demokrati och yttrandefrihet kvarstår, men landet bör på sikt välkomnas som EU-medlem. Att Turkiet

har valt att ta en mer aktiv roll i sitt närområde gör landet också till en viktig utrikespolitisk partner för EU.

Bristande yttrandefrihet

En av de stora brister som lever kvar i landet är att den yttrande- och pressfrihet som finns garanterad i Turkiets författning inte gäller för alla områden. Till exempel måste journalister som ifrågasätter militären eller regeringspartiet AKP, kritiserar Mustafa Kemal Atatürk eller förespråkar kurdiskt självstyre, räkna med att riskera åtal. Detsamma gäller den som menar att Turkiets armenier under första världskriget utsattes för ett folkdöd.

”Man har dödat trettio tusen kurder här. Och en miljon armenier. Och nästan ingen vågar nämna det. Så jag gör det. Och för detta hatar de mig.”

När den turkiska författaren och Nobelpristagaren Orhan Pamuk hade yttrat de orden i en tidningsintervju 2005 åtalades han för att ha ”kränkt nationen”. Så sent som i mars 2011 dömdes han att betala 6000 lira (25 000 kronor) i skadestånd till fem personer för dessa ord. Det visar med sorglig tydlighet på ett par av de utmaningar Turkiet fortfarande står inför: Begränsningarna av yttrande- och pressfriheten samt situationen för landets etniska minoriteter.

Minoriteternas situation

Situationen för Turkiets etniska och religiösa minoriteter, som till exempel kurder och armenier, har länge varit svår. Diskrimineringen är utbredd och fram till början av 1990-talet var det förbjudet att ge ut böcker och tidningar på kurdiska. Lång tid därefter var det vanligt att kurdiska tidningar censurerades och konfiskerades, och även blev förbjudna. Och just nu pågår en rättsprocess mot ett stort antal människorättsaktivister och politiker som har engagerat sig för kurdernas rättigheter, den så kallade KCK-proceduren, som finns att läsa om i denna broschyr.

Därför är den verksamhet som Palmecentret och våra partners bedriver inriktad på bland annat detta: Att stärka människors rätt att uttrycka sin åsikt, bilda opinion och organisera sig. Oavsett deras etniska bakgrund, kön eller sexuella läggning. Sedan 2005 har det skett genom cirka 80 olika projekt, bland annat Astrid Lindgrenbiblioteket med kurdiska barnböcker, stödet till HBTQ-organisationen Kaos GL och deras tidningsmagasin och till kvinnokooperativ.

Som den här skriften har lyft fram några exempel på, kan vi se att vårt arbete har gett resultat och inneburit stegvisa förändringar.

Arbetarrörelsen och Turkiet

Senast jag var i Turkiet och träffade några av Palmecentrets partners, slogs jag än en gång av bredden i vårt kontaktnät i landet: Det sträcker sig från öst till väst, mellan olika typer av gräsrotsorganisationer och folkrörelser till journalister och politiker.

Den svenska arbetarrörelsen har genom åren upparbetat detta kontaktnät och flera goda partnerskap, liksom en unik expertis om Turkiet. Genom de olika insatserna har vi förutom att ge stöd till det civila samhällets utveckling i landet, också lärt oss mycket under resans gång.

Formen för Palmecentrets nuvarande verksamhet och samarbeten i Turkiet startade 2005. Men även innan hade Palmecentret och våra medlemsorganisationer utbyten och samarbeten med organisationer i landet. Och även när vårt nuvarande Turkietprogram fasas ut under 2013, kommer vi att fortsätta arbeta med Turkiet i olika former. I detta fortsatta arbete är lärdomarna och samarbetena från de senaste årens verksamhet viktiga byggstenar.

Jens Orback
Generalsekreterare
Olof Palmes Internationella Center

TURKIET

SAMARBETE FÖR FÖRÄNDRING

EN PRESENTATION AV PALMECENTRETS VERKSAMHET I TURKIET

Denna skrift ger en övergripande bild av Palmecentrets och våra partners engagemang och verksamhet i Turkiet från 2005 och framåt. Den ger en inblick i ett komplext politiskt landskap och porträtterar några av de människor och organisationer som Palmecentret samarbetar med i Turkiet.

Ekim Caglar är statsvetare, skribent och handläggare på Palmecentret. Under vårterminen 2012 var han Palmepraktikant, bland annat stationerad vid Palmecentrets Istanbulkontor.

Vill du veta mer om Olof Palmes Internationella Center och vår verksamhet? Besök:

www.palmecenter.se